

Bart Bruin RA en drs. Karin Koppers RA van Integis over forensische onderzoeken

Alles is niet waar, tot bewezen is dat het waar is

Frans Heitling

Bart Bruin en Karin Koppers zijn forensisch accountants en geven leiding aan Integis. Zij moeten zich conformeren aan gedragsregels: objectiviteit, onafhankelijkheid en deugdelijke grondslag. Forensisch accountants ontsnappen geleidelijk aan de negatieve beeldvorming rond hun beroep van 10 jaar geleden.

Foto's: Peter Strellitski

Forensische onderzoeken zijn weer sexy en halen de publiciteit. Een willekeurige greep uit de onderzoeken van de afgelopen jaren. Informatievoorziening door ambtenaren aan het College van B en W van de gemeente Vlissingen. Het onderzoek voor Chios, het beleggingsvehicel van Joop van den Ende, onderzoek naar mogelijke onregelmatigheden in vastgoedtransacties op de Amsterdamse Zuid-As en het onderzoek naar de geldstromen rond Rita Verdonk's Trots Op Nederland en de rol daarin van Ed Sinke. Deze onderzoeken van Integis hebben de pers ruim gehaald. En er wordt anders over geschreven dan acht jaar geleden over de KPMG-onderzoeken naar de bonnetjes van Bram Peper. Bart Bruin: 'Ik ga er vanuit dat KPMG destijds dat onderzoek naar eer en geweten heeft gedaan.' Hij voegt er echter aan toe dat KPMG destijds mogelijk onvoldoende de cultuur van de organisatie in acht heeft genomen. Blijkbaar was het binnen het Rotterdamse gemeentelijke apparaat niet gebruikelijk om bonnetjes te overleggen wanneer onkosten werden gedeclareerd. Achteraf kun je het mensen dan niet kwalijk nemen dat zij de bonnetjes niet konden laten zien. Wat het volgens hem nog eens extra lastig maakte, was het feit dat KPMG gehouden was aan geheimhouding en zich dus nauwelijks in het openbaar kon verdedigen. 'De enige manier waarop zij zich konden verdedigen was in een Raad van Tucht-procedure.'

Guilt by investigation

Karin Koppers maakt de dilemma's en gevraagde voorzichtigheid nog eens duidelijk door te wijzen op 'Guilt by investigation'. Op het moment dat een onderzoek wordt aangekondigd en in de publiciteit komt, wordt er al geoordeeld. Terwijl er op zo'n moment nog geen enkel onderzoeksresultaat ligt. 'Dat is lastig voor forensische accountants die met handen en voeten aan geheimhoudingsplicht gehouden zijn.' Het betekent dat de procedures rond een onderzoeksopdracht strak worden gehanteerd. In het rapport wordt de opdracht uitgebreid beschreven. Er worden afspraken gemaakt rond de com-

municatie. Zo worden er geen conclusies getrokken voordat hoor en wederhoor is toegepast. 'Op een moment dat je bevindingen communiceert voordat hoor en wederhoor is toegepast, heb je een probleem.'

Dat heeft te maken met het gegeven dat onderzoeken altijd naar aanleiding van vermoedens of geruchten over verkeerd gedrag of fraude worden ingesteld. Bart Bruin: 'Het is vaak zo dat fraude niet op één terrein voorkomt. Het komt niet vaak voor dat iemand niet-integeter is op het ene terrein en wel integeter op andere terreinen. Valse declaraties, benzine tanken in je privé-auto. Vreemd gaan. Het is niet zo dat je maar op één gebied niet-integeter bent. Dat loopt vaak in elkaar over.' Hij illustreert dit met een voorbeeld uit hun praktijk, waarbij onderzoek werd gedaan naar declaratiefraude. Lopende het onderzoek komen zij erachter dat de betrokken directeur niet alleen fraude pleegt, maar nog veel meer dingen doet waarvan in ieder geval gesteld kan worden dat het niet strookt met het gewenste imago van de onderneming. Omdat de forensische accountants gehouden zijn aan hun geheimhoudingsplicht, kunnen zij daarover niet rapporteren voor zover het buiten de opdracht ligt. 'Je mag alleen rapporteren over datgene wat je onderzoekt binnen de opdrachtformulering.' Met die wetenschap kiezen zij bij voorkeur voor een bredere opdrachtformulering, zodat zij eventueel ook kunnen rapporteren over andere dingen die ze tegen zouden kunnen komen. Dat wil niet zeggen dat Integis van zijn klanten een blanco cheque vraagt. Onderzoekskosten worden volgens Bruin altijd afgebakend.

Bart Bruin refereert nog eens aan het onderzoek dat zij uitgevoerd hebben en waarvan het onderzoeksrapport via de opdrachtgever integraal op het internet is geplaatst. 'Integis doet fraudeonderzoek tegen Sinke', bekte het in de krant. Het was helemaal geen fraudeonderzoek in de zin dat de opdracht tot doel had een uitspraak te doen over de aanwezigheid van fraude. Wij brachten de geldstromen in kaart.' Karin Koppers vult aan: 'Wat we vooral ge-

leerd hebben, is dat je meestal beter gewoon je mond kunt houden. Niet reageren op onjuistheden en vragen in de pers.'

Dat is een zeer defensieve houding....

Karin Koppers: 'Nee. Uiteindelijk werkt het toch in je voordeel door je mond te houden. Als je dat op zo'n moment kunt, dan kun je dat ook in andere situaties. De kracht van onze dienstverlening is integriteit en vertrouwen.' Relevante zaken staan in het uiteindelijke rapport en met wat niet relevant is, komen zij niet naar buiten. Dit heeft direct gevolgen voor als zij naar buiten treden. Geen vragen beantwoorden over de inhoud van een rapport, wel vragen beantwoorden over de mores van fraude en integriteitsonderzoeken. Bart Bruin bevestigt dat: 'Op het moment dat je met een journalist in discussie gaat, ga je vragen beantwoorden die je eigenlijk helemaal niet wilt beantwoorden. Je treedt dan misschien wel helemaal buiten je opdracht.' En hij voegt daar aan toe dat zij in de afgelopen 15 jaar nog nooit in een juridische procedure of een tuchtzaak betrokken zijn geraakt.

Advocaten gaan daar anders mee om.

Bart Bruin: 'Advocaten hebben ook een andere rol. Advocaten zijn niet onpartijdig. Wij schrijven dingen op die in het voordeel van iemand zijn en die in het nadeel van iemand zijn. Bij een persoonsgericht onderzoek werkt dat zo! Ongeacht wat de opdrachtgever wil.' Soms stuiten zij dan ook op onbegrip bij opdrachtgevers. Zij verwijzen dan ook altijd naar de gedragsregels zoals die vanuit het NIVRA gelden. Daarin staan allerlei regels over onpartijdigheid, onafhankelijkheid, deugdelijke grondslag, hoor- en wederhoor, redelijke termijnen, enz. Het voordeel wat dit op moet leveren is een rapport dat de kritische toets van een rechter kan doorstaan.

Wereldbeeld

Op de vraag hoe hun wereldbeeld is, reageren beiden met 'Slecht'. Bart Bruin: 'In kleine kring wil ik nog wel

Bart Bruin: 'Het komt niet vaak voor dat iemand niet-integer is op het ene terrein, maar wel op andere terreinen.'

eens verkondigen: 'De wereld is verrot'. Lees de krant en daar staat nog lang niet alles in. Wij zitten in downside situaties.'

Op mijn reactie dat een psychiater ook nooit een normaal mens ziet, nuanceert hij zijn opmerking. 'Wij krijgen die andere situaties. De kredietcrisis is gebaseerd op hebzucht, hebzucht, hebzucht. Wat ons zorgen baart, is het moreel. Wanneer een bijstandsmoeder € 100 steelt bij een supermarkt, dan kan en mag dat niet. Wij zien mensen die tonnen verdienen en die denken 'Dat is niet genoeg'. Wat ons opvalt, is dat bij kleine fraudes, van bijvoorbeeld een magazijnmedewerker, de maatregelen vaak veel zwaarder zijn dan tegen de algemeen directeur. Die komt er makkelijker mee weg, er wordt geen aangifte gedaan. Bij de magazijnmedewerker wordt daar serieus naar gekeken. Dat steekt soms wel.'

De beroepsregels

Er is volgens Bart Bruin niet zoveel verschil in de beroepsregels die vanuit het NIVRA op hun kantoor van toepassing zijn en de regels voor bijvoorbeeld recherchebureaus. Voor die laatste groep zijn de regels misschien wat losser geformuleerd. Die hebben meer bevoegdheden en vrijheden en kunnen een 'overvalstrategie' toepassen. Toch ervaren Bart Bruin en Karin Koppers hun regels niet als knellend.

Karin Koppers: 'In principe zijn we er blij mee. Het heeft te maken met het type onderzoek. Dat gaat bijna altijd over mensen en daar moet je zorgvuldig mee omgaan. Er is niks mis mee om mensen van tevoren in te lichten dat er een onderzoek naar hen plaats vindt.'

Bart Bruin refereert in deze context aan het onderzoek dat zij in de gemeente Vlissingen hebben uitgevoerd. 'Door te zeggen 'Wij zijn accountants. Dit zijn onze regels en zo doen wij onze onderzoeken', hebben wij de medewerking van deze ambtenaren gekregen. Bovendien krijg je onmiddellijk een brief van de advocaat wanneer je te kort door de bocht bent gegaan.'

Concurrenten

Forensische accountancy is een tijdje 'uit' geweest, concludeert Bart Bruin. Maar geleidelijk aan komen de grote kantoren weer terug. Vervolgens noemt hij de voordelen die vanuit iedere kleinere organisatie worden aangedragen om zichzelf te vergelijken met bijvoorbeeld een Big Four-kantoor. De belangrijkste: geen conflicts of interest. Verder: korte lijnen, snelle procedures, onafhankelijkheid, lagere overhead en dus lagere tarieven. En een netwerk om het kantoor heen voor eventuele externe ondersteuning. Het marktsegment van Integris is een ander dan dat waarin organisaties als Hoffmann Bedrijfsrecherche en recherchebureaus zich bewegen. Bart Bruin en Karin Koppers hebben de ambitie om door te groeien van de 5 man nu, naar 8 à 9 man. Zij willen zich bezighouden met hoogwaardig financiële en fraudeonderzoeken. Andersoortige onderzoeken, of deelonderzoeken, besteden zij uit.

Waakhond of speurhond

Het grote voordeel van een klein zelfstandig kantoor vindt Bart Bruin dat zij nooit in een interne belangenstrijd terecht kunnen komen. Daarvan kan sprake zijn wanneer de forensische onderzoekers een fraude uiteenrafelen, waarbij zij de vraag moeten stellen: 'Hadden de controlerend accountants

Karin Koppers: 'Op een moment dat je bevindingen communiceert voordat hoor en wederhoor is toegepast, heb je een probleem.'

dat moeten en kunnen zien?'. 'Stel je dan voor dat je werkt bij een forensische afdeling van een kantoor en je eigen collega's zijn erbij betrokken.' Fraude en accountant vinden beiden sowieso een lastig punt. Het is het verschil tussen waakhond en speurhond. Of de controlerend accountant van Rochdale, de Amsterdamse woningcorporatie, de fraude had moeten en kunnen ontdekken is volgens Bart Bruin nog maar de vraag. Had de controlerend accountant kunnen zien dat de directeur in een Maserati reed? Bart Bruin stelt dat dit vooral te maken heeft met de schaalgrootte van een organisatie. Bij een kleine onderneming is de controlerend accountant op een andere manier betrokken. Niet alleen bij de jaarrekening van de onderneming, maar ook bij de privé-belastingaangifte van de DGA. Grote discrepanties tussen inkomen en bestedingspatroon rollen er dan wel uit. Bij grote organisaties met een statutair directeur en geen DGA zijn die trajecten niet met elkaar verbonden.

Het publiek verwacht van accountants aandacht voor fraude. Bart Bruin: 'De functie van een controlerend accountant brengt met zich mee dat alles wat hij ziet waar is, totdat bewezen is dat het niet waar is. Wij zitten er anders in. Alles is niet waar, tot bewezen is dat het waar is.' An